

BUURTKRANT

De Put in de Oude Morsch

17e jaargang, nummer 67, september 2013

In dit nummer:

- Jubileum speech van de voorzitter
- Thea Heemskerk, oud voorzitter
- Molen de Valk als Buurtparel
- Conny Broeyer met kweektuin
- Een vreemd schilderij
- Historische winkelpui: Steenstraat 25
- Van de bestuurstafel

BUURTBORREL

**14 oktober 2013
20.00 – 22.00 uur**

**bij Lemmy's Café
Morsstraat 24**

iedereen is van harte welkom
en voor leden is
het eerste drankje gratis

Tot dan!

café
de JOKER

**WANTS YOU
BECAUSE ITS ALWAYS
BEER O'CLOCK!**

BIERPRIJS vanaf 17:00 uur tot 22:00 uur

vanaf 17:00 uur bier € 1,70*	vanaf 20:00 uur bier € 2,00*
vanaf 18:00 uur bier € 1,80*	vanaf 21:00 uur bier € 2,10*
vanaf 19:00 uur bier € 1,90*	vanaf 22:00 uur bier € 2,20*

Perkop Jan 1 80,20'

OPENINGSTIJDEN
Di t/m Zo: vanaf 17:00

ADRES
Steenstraat 13,
Leiden

Volg ons ook op:

KOFFIE & LUNCH

MEER DAN 20 KOFFIESPECIALITEITEN
10 SOORTEN VERSE THEE
VERS GEPERSTE SAPPEN
DE ECHTE NEW YORK BAGELS
MUFFINS, BROWNIES & SANDWICHES
CHEESECAKE & CARROTCAKE

• ook om mee te nemen •

**de
Catwalk**

STEENSTRAAT 30 T/O RONDVAARTBOOT
071-5121524 WWW.DECATWALK.NL
DAGELIJKS GEOPEND VAN 10.00 TOT 18.30 UUR

Advertentie drukker

Colofon

De Put in de Oude Morsch is een uitgave van buurtvereniging "De Put in de Oude Morsch"

Redactie: Dorothea Cordess, Frits van der Mark en Nel Hansen

Interviews: Geertrui Marks

Omslagillustratie: Rien Hansen

Vormgeving Advertenties: Albert Claproth

Opmaak: Jasper Bot

Redactieadres: Narmstraat 29, tel: 513 45 85

Oplage: 450 exemplaren

Frequentie: 4x per jaar

Verspreiding: De buurtkrant wordt gratis huis aan huis verspreid door Fer Hansen aan alle bewoners van de buurt De Oude Morsch en wordt toegezonden aan relaties van de buurtvereniging.

Advertenties: Met vragen over het plaatsen van advertenties in de buurtkrant kunt u zich wenden tot Fer Hansen, tel: 513 45 85.

Hebt u een artikeltje of een idee voor de buurtkrant, wilt u een activiteit aankondigen of iemand in het zonnetje zetten, geef dit dan door aan Nel Hansen, Narmstraat 29, tel: 513 45 85. Uw bijdragen aan de buurtkrant kunt u mailen naar:

buurtkrant@deoudemorsch.nl

De deadline voor de volgende buurtkrant is 6 december 2013

Contactpersonen voor de buurt

Buurtwerk LWO	tel: 512 07 61
Wijkagent	tel: 525 88 65
Servicepunt Woonomgeving	tel: 14071
Servicepunt Bouw en wonen	tel: 14071

Met klachten (bv. over hangjongeren, geluidsoverlast, etc.) kunt u bellen met:

De politie	tel: 0900 8844
Horeca Klachtenlijn	tel: 516 70 15
Evenementen-klachtenlijn	tel: 5661600
Reinigingspolitie	tel: 14071
in het weekend	06 - 53932497

Online: De website voor vragen, opmerkingen en klachten over de woonomgeving, is: <http://www.leiden.nl/woonomgeving>

Speech van de voorzitter tijdens de buurtbarbecue

25 jaar klinkt lang, maar laten we het eens in perspectief plaatsen. Vanmiddag zitten we in Park de Put, in de toekomst onderdeel van het Singelpark. Maar 600 jaar geleden was dit onderdeel van de tuin van het mannenklooster Lopsen. In de 90er jaren zijn daarvan op het Bleijsterrein stukken van de kapelmuur en de begraafplaats opgegraven. We zitten dus op historische grond.

25 jaar geleden, in 1988, richtten buurtgenoten De Put in de Oude Morsch op en op 1 augustus 1990 gingen de eerste voorzitter, Ingrid van Buuren, en de eerste secretaris, Joeki de Lange, naar de notaris voor de statuten. Maar eerder al, in 1976, werd een andere buurtvereniging opgericht: D'Oude Morsch. Het lot van die vereniging is mij verder niet bekend, maar ik vind het wel intrigerend.

De eerste Buurtkrant (die toen nog Wijkkrant heette) verscheen in januari 1997 onder redactie van toen al Nel Hansen en de toenmalige buurtwerkster Ella Koning. Dat waren maar 2 pagina's, dus het werk viel wel mee. Maar de Wijkkrant groeide snel: in maart was het 12 pagina's met advertenties.

Ik heb voor vandaag de oude buurtkranten digitaal maar eens doorgebladerd. Dat is boeiend materiaal. Veel geschiedenis van de buurt en zijn bewoners. Problemen door de jaren heen die nu nog steeds actueel zijn: verkeersplannen, parkeren, inrichting Beestenmarkt, Morspoortplein, Morsstraat. Daarnaast natuurlijk grote onderwerpen als de vervuiling en bebouwing van het Bleijsterrein en de Rijn-Gouwewijk.

In de eerste Wijkkrant werd een Happy Hour aangekondigd, je zou denken een borrel met goedkope drankjes, maar nee het was een lezing over zakkenrollen in het buurthuis op de Apothekersdijk. Overigens was het tweede Happy Hour al in ons vertrouwde Lemmy's, maar nog steeds wel met inhoudelijke thema's.

De 90er jaren waren ook jaren met veel restauratie en vernieuwing in de buurt: in de Narmstraat, het Kort Galgewater en Volkenkunde.

De buurtbarbecue dateert uit 2000. Eerst in de Narmstraat en sinds 2005 in Park de Put. Dat de partytenten al sinds het begin een gewaardeerde rol spelen in de bescherming tegen regen leid ik af uit de foto's in de Wijkkrant. Het verslag van de buurtbarbecue 2001 illustreert de diversiteit van onze buurt: aan de ene tafel werden moppen getapt, terwijl aan de andere tafel heftige politieke discussies plaatsvonden over het beste systeem: democratie of communisme. Door de jaren heen nemen zo'n 40 mensen deel aan de barbecue. Voorzitter Peter van Leijenhorst bekende in zijn column in 2005 echter dat hij alle vijf voorgaande barbecues had gemist.

De vereniging groeide intussen voorspoedig. Waren er in 1997 volgens de Wijkkrant pas 5 leden; in 2000 werd taart uitgereikt aan het 50^e lid, terwijl eind 2001 de teller op 65 stond. En nu, na 25 jaar, hebben we een bloeiende vereniging met zo'n 120 leden, een kwart van het aantal bewoners van de wijk. Dat is een hoog percentage landelijk, maar ik vind dat het best nog wat hoger kan.

Ik hoop dat iedereen hier aanwezig eens in zijn omgeving wil kijken. Lid worden is makkelijk via de website www.oudemorsch.nl.

En dan tot slot. De vereniging heeft al die jaren gedraaid door de inzet van mensen. Bestuursleden, redactieleden, vrijwilligers. We moeten hen heel dankbaar zijn voor hun inzet. Zonder hen tekort te doen, integendeel, eerder om het concreet te maken en te illustreren, wil ik twee namen noemen van mensen die al vanaf het vroege begin betrokken zijn geweest: Joeki de Lange en Nel Hansen. Joeki als eerste secretaris en nog steeds actief betrokken. Nel als een steunpilaar voor onze buurt, gesteund door Fer als de altijd beschikbare verspreider van kranten en buurtbrieven.

Voor de barbecue vandaag tekenen zoals altijd weer: Gosse, Patriek, Fer, Jaap, Pieter en bestuursleden. Met het optreden van de band van Niels Menken, de Jonge Frisse Kerels, willen we het 25 jarig bestaan van de buurt feestelijk vieren. Het podium is beschikbaar voor iedereen die ons wil laten meegenieten van haar of zijn kwaliteiten. Willemijn Menken wil in ieder geval van dit podium gebruik maken voor een goed doel. We wensen jullie een feestelijke middag en avond en hopen dat het droog blijft.

Thea Heemskerk, oud voorzitter één met de buurt

Jasper Bot

In het vorige nummer van de Buurtkrant hebben we de verhalen rond de oprichting van de buurtvereniging mogen lezen van Joekie de Lange. Zij verzekerde mij echter dat er nog meer interessante verhalen te verkrijgen zijn bij Thea Heemskerk. Thea was immers 10 jaar voorzitter van de vereniging. Ze geeft zelf aan dat ze een soort van lid voor het leven is.

Thea Heemskerk is in feite vergroeid met de buurt. Het blijkt dat ze er nog net niet geboren is, maar vanaf haar eerste levensjaar heeft zij in de buurt gewoond. Ze is er opgegroeid, heeft haar eigen huis in de buurt gehad en heeft in feite al het wel en wee meegemaakt van wat er de afgelopen decennia gebeurd is. Ze herinnert zich dat in haar jeugd de buurt een kinderrijke buurt was. "We speelden veel met elkaar, touwtje springen bijvoorbeeld, zoals dat gaat.

Het was een gezellige tijd." De herinneringen komen verder naar boven. Het veevoederbedrijf om de hoek van het Kort Galgewater met graan en stro, waar vaak vrachtwagens kwamen om te laden of te lossen. De bedrijvigheid van de Stadstimmerwerf die nog gedeeltelijk in gebruik was. "Het hek ging 's avonds altijd op slot, maar het hekje naast de woning van de opzichter was wel open." Of de kazerne, met eveneens een gesloten hek, waar wel eens een peloton naar buiten kwam om te marcheren. "Op de hoek zat een kruidenier met een 1 cent snoepwinkeltje."

"Mijn buurtje", zegt ze. "Vroeger waren met name de Kruisstraat en de Narmstraat eigenlijk best armoedig. Veel huisjes waren toen minder goed onderhouden." We zaten regelmatig op straat, mede ook omdat je achter bij veel huisjes kleine binnenplaatsjes hebt waar dan een paar uur net een reepje zon in valt."

Thea Heemskerck op het balkon

De huisjes waren toen erg klein. Het kwam dan ook voor dat meerdere gezinnen in de straat voor de deur gezellig bij elkaar kwamen zitten met een flesje wijn erbij.

De verandering van de winkel- en bedrijfs(opslag) panden in woningen voor met name de jongelui ziet Thea als grote wijziging in de buurt. “Er waren echt heel veel soorten winkeltjes. Een melkzaak, een sigarenzaak, een ijzerwinkel, meerdere kappers, kruideniers en waar nu de restauratie studio van Peter Willemse zit, daar zat vroeger een garage, waar je ook je auto kon laten spuiten. Waar je tegenwoordig bij het Lido naar de filmposters kan kijken, kon je vroeger de krant lezen, die achter de ramen zat.” Ze is gelukkig met de renovatie van de verschillende bedrijfspanden, onder andere in de steenstraat. “Het geheel krijgt hierdoor een beter aanzien, meer zoals het vroeger was.”

Wat de buurtvereniging aangaat kan Thea beamen van wat in het vorige nummer door Joeki is gezegd. “In het begin vergaderden we in een soort opslagruimte van toen cafe “De Bijlen”. Ik was gewoon lid van de nieuwe club, ook nog van de vorige buurtvereniging trouwens, maar daar was ik lid van het bestuur. Toen ik lid werd van het bestuur van De Put in de Oude Morsch, waren we met zijn vijfen: Joeki, secretaris, Janneke, penningmeester en twee leden. Nadat de voorzitter stopte wilde niemand voorzitter worden en heb ik deze taak op mij genomen. Het was een leuke tijd, maar er stonden ook veel serieuze zaken op het programma. Er was wel inspraak mogelijk maar dat kostte veel tijd.” Gelukkig kon Joeki overdag en Thea en Janneke 's avonds naar de bijeenkomsten.

“Graag wilden we inspraak over bijvoorbeeld de herinrichting van de Beestenmarkt. Destijds was dat een parkeerterrein en het leek ons aardig toen dat verdween om daar een muziektent te laten komen voor meer gezelligheid, maar de gemeente had al haar eigen plannen. Het leek er op dat je wel inspraak kreeg, maar de gemeente deed uiteindelijk toch wat ze zelf bedacht had. Gelukkig ziet het plein er nu wat beter uit. De terrassen op het plein zijn groter geworden, vroeger was dat niet zo en was het maar een kale bedoening.”

Het blijkt trouwens dat Thea toendertijd tegen de komst van de Historische Haven was. “Toen ik klein was heb ik nog meegemaakt dat er op die locatie boten aanmeerden, na verloop van tijd hield dat op en toen bedacht de gemeente dat die plek geschikt was voor het aanleggen van historische bedrijfsvaartuigen. Op zich een redelijk plan, maar de eerste boten die er lagen, waren absoluut niet degenen die er nu liggen. Ze waren niet opgeknapt en op een van de boten werd nog een heus turfkacheltje gestookt, waarvan de ‘heerlijke’ walmen zo mijn huiskamer binnen kwamen. Wij mochten bijvoorbeeld geen was aan de voorkant buiten hangen, dat was toen een officiële verordening van de gemeente, maar dit kon bij de boten wel.”

Maar gelukkig waren het niet alleen maar moeilijke zaken die ze in de ruim tien jaar als verenigingsvoorzitter heeft meegemaakt. “Iets wat altijd leuk, maar wel veel werk was, was de jaarlijkse marathon. Een aantal jaar was er bij ons in de wijk geen officiële drinkpost en die hebben wij toen een aantal malen op eigen kosten bemand.” Er werden toen teilen met water gevuld, door een slang vanuit het huis. Daaruit werden dan de bekertjes water geschept, die aan de hardlopers werden uitgedeeld. Een keer was het zelfs zo’n warme dag dat een sproei installatie werd uitgesteld. Uiteindelijk heeft de organisatie de locatie als drinkplaats op zich genomen. Helaas is deze locatie recent weer vervallen.”

Na vele jaren heeft ze dan toch de buurt achter zich gelaten en woont ze sinds 2006 buiten de Oude Morsch. Niet dat ze daar achter de geraniums zit. Thea komt nog regelmatig in de stad en vaak is ze dan ook in de buurt te vinden. Je kunt haar nog aantreffen bij de buurtborrels om met ‘de oude buurtjes’ de goede oude tijd op te halen en te horen wat er gebeurt in de buurt.

Pareltjes in d'Oude Morsch: Molen de Valk

Dorothea Cordess

Is Molen De Valk een parel in d'Oude Morsch of is het de parel van Noordvest, in de wandelgangen de Molenbuurt? Als je naar het adres kijkt, 2^e Binnenvestgracht 1, dan is het duidelijk, de 2^e Binnenvestgracht hoort officieel tot het gebied van de Oude Morsch. In het Leiden boek echter lees ik: 'op een voormalig bolwerk aan de Rijnsburgersingel'. Ik neem aan dat de bewoners van Noordvest het met me eens zijn dat Molen De Valk hoe dan ook een parel voor de stad is!

De Molen waar we dagelijks naar kunnen kijken is al de derde molen op die plek. De naam is steeds dezelfde gebleven, vanaf omstreeks 1650 werd de naam 'De Valck', afkomstig van het 'Valkenburgse bolwerk'. Alleen de letter c is in de loop van de tijd verdwenen. De eerste (koren)molen, gebouwd omstreeks 1612, moet een bescheiden molen geweest zijn en werd al in 1667 vervangen door een korenmolen van een ander type, een 'bewoonden achtkanten balie-molen'. In 1743 werd ook deze vervangen. Vermoedelijk werden oude materialen verwerkt, immers op het eiken spoorwiel staat naast een huismerk het jaartal 1697.

De Molen zoals we die nu kennen is een stellingmolen en heeft een hoogte van 29 meter. De molen heeft tot ver in de twintigste eeuw graan verwerkt tot meel. Dat is waarschijnlijk de reden geweest dat ze niet afgebroken is, een lot dat de andere grote Leidse walmolens aan het eind van de 19^e en begin van de 20^e eeuw trof.

Sinds 1869 werd De Valk bewoond door de familie van Rhijn. Daarvoor stond rechts van de molen een knechtswoning. Een relatie met de familie van Rembrandt kon de laatste molenaar tot zijn teleurstelling niet aantonen. Hij ontving al sinds 1930 toeristen in zijn molen. Nadat hij in 1964 overleden was, werd De Valk een gemeentelijk molenmuseum. Daarvoor, op 7 oktober 1943, werd het feit herdacht dat De Valk tweehonderd jaar bestond. De molen werd op 2 juni 1966 officieel geopend als museum en werd een dependance van het stedelijk museum De Lakenhal. Vanaf 1990 is het molenmuseum een zelfstandige gemeentelijke instelling.

A. Bicker Caarten, schrijver van 'Molenleven in Rijnland' (1979) wijst er met klem op dat de eer en de welstand van de stad gemoeid zijn met een volledig herstel van de molen. In Onder de wieken van 'De Valk' (1991) schrijft voormalig burgemeester Goekoop over de molen: 'Zij geeft ons een beeld uit de tijd, dat de lucht nog schoon was en de wind nog vrijelijk over de stadwallen kon waaien, omdat de stad niet was ingebouwd'.

De beheerder van Molen De Valk, Hennie van der Lelie

Hennie van der Lelie werkt volgens eigen zeggen 'sinds mensenheugenis', om precies te zijn 34 jaar, voor de Molen. 'Het wordt een kindje van je, ik had hier zelfs kunnen wonen. Dat heb ik afgeslagen maar nooit spijt van gehad. De woning was klein en vochtig en verder kom je nooit los van je werk.

Bijzonder

Toen ik hier begon had ik geen speciale kennis van of affiniteit met molens. De kennis van en de liefde voor molens is gekomen in de tijd dat ik hier was'.

‘Los van molen gerelateerde vaardigheden, liefst hadden ze een molenaar, was kennis van vreemde talen belangrijk’.

Molen de Valk heeft een museumfunctie en ook toen al was 60 à 70% van het bezoek anderstalig, buitenlands. Educatieve achtergrond zou prettig zijn. Ook een stabiliserende factor werd gezocht. Het weer, dat is belangrijk bij het molenaars vak. Kennis van het weer kun je bijna alleen maar opdoen uit ervaring, observeren. Er wordt geen brood meer mee verdiend, de wieken hoeven om die reden niet te draaien.

‘Als de zeilen op de wieken liggen kost het een zekere tijd om die te verwijderen en als het weer heel snel omloopt en je bent te laat dan red je het niet meer, dan krijg je de zeilen er niet meer af. Of je krijgt de molen niet eens meer stil. Er zit wel een rem op maar die heeft maar een beperkte capaciteit. Het is voor de molen beter om in beweging te zijn, stil staan is slecht voor een molen. Ook voor de museumfunctie is het belangrijk dat de wieken draaien. Er komen meer mensen af op een molen die draait. Een stadsbeeld met een draaiende molen is mooi’.

Twee jaar geleden heeft het personeel het aanpassen van de brandveiligheid aangegrepen om met elkaar te verven. ‘De betrokkenheid is bij allemaal groot. Degene die het kortst in dienst is, werkt hier ook al 22 jaar’. Er komen tussen de 25.000 en 30.000 bezoekers per jaar.

‘In augustus 2011 hebben we gericht bijgehouden waar iedereen vandaan kwam. Er zijn in een maand 65 verschillende nationaliteiten, van over de hele wereld, geteld’.

*De Nieuwe Beestenmarkt, begin jaren 60.
Met dank aan het RAL en vrijwilligster
Petra van der Heijden van Molen De Valk*

‘Met enige regelmaat komen er dingen voor die me altijd weer blijven verbazen, bijv. mensen die beneden aan de kassa vragen: draait de molen wel eens, terwijl hij staat te draaien. Dan denk ik weleens waar kijk je dan naar als je hier naartoe loopt?’ Wat we ook heel vaak horen is: nou woon ik al zoveel jaar in Leiden maar ik was hier nog nooit geweest’. ‘Heel lang geleden kregen we een brief van een oudere man, te zien aan het beverige handschrift, die zich oprecht zorgen maakte dat molens over de hele wereld allemaal de verkeerde kant op draaiden’.

Laatst vroeg nog iemand: waarom draaien alle molens tegen de klok in? Is dat dan zo? Zei ik. Het ligt er maar net aan waar je staat. Ik als molenaar sta erachter, bij het krui wiel, dan draait ie met de klok mee’. ‘Maar het is wel zo dat alle molens dezelfde kant op draaien. Dit heeft te maken met de algemeen aanvaarde verklaring dat de meeste mensen rechtshandig zijn. Er werd al graan gemalen met de hand voordat ze molens gingen gebruiken. Ze hadden maalstenen en als je met de rechterhand draait dan heeft de maalsteen al een bepaalde richting. Dat hebben ze waarschijnlijk aangehouden’.

Parel?

De molen is dus met recht een parel? ‘Jazeker en daar sta ik niet alleen in. Je kunt niet om je heen kijken of je ziet mensen foto’s maken’. Er zijn ook zorgen om de parel. ‘Toen ik hier kwam ging het verkeer nog langs de westkant van de molen. Ik heb het heel erg zien veranderen. Straks gaat het weer veranderen met de komst van de parkeergarage’. Hennie maakt zich zorgen of de molen geen schade oploopt. ‘De rooilijn komt zo’n 20 à 25 meter van de molen. ‘We merken het onmiddellijk als hier paaskermis is of als er niet geparkeerd kan worden. Tijdens de paaskermis zijn de bezoekersaantallen bijna gehalveerd.

Bronnen:

- A. Bicker Caarten, Molenleven in Rijnland
- drs. K. Wentink, onder de wieken van ‘De Valk’ (ook molen De Put wordt in dit boek beschreven)
- Cor Smit, Het Leiden boek
- Daarom, Leiden, eindredactie Annette Kooiman & Lidia Janevski (gemeente Leiden, VVV Holland Rijnland)

Conny Broeyer, de spil van de Kweektuin voor het Singelpark

Geertrui Marks

Conny Broeyer is vanaf 2011 actief als bestuurslid van de Stichting Vrienden van het Singelpark en zij is de motor en spil van de kweektuin. Ze woonde van 1988 tot 1990 met haar man en twee kleine kinderen op de tjalk Vrouw Aagje aan het Kort Galgewater. Nog steeds voelt ze zich betrokken bij de buurt. Momenteel is ze voorzitter van het Bestuur van de Stichting Historische Haven Leiden.

Het Singelpark, een doorlopend park langs de singels rondom de binnenstad van Leiden, is al enige tijd onderwerp van gesprek in de Leidse politiek en daarbuiten. De gemeente heeft ruim negen miljoen euro opzij gelegd voor de ontwikkeling, genoeg voor de opbouw en realisatie van een groot deel van het plan. Voor het volledige ontwerp is echter een stuk meer nodig, rond de 40 miljoen. Stichting Vrienden van het Singelpark probeert dan ook om meer subsidies te krijgen, sponsors te regelen, en zoekt steun bij grote bedrijven en organisaties. Voor het onderhoud van het park is ongeveer twee ton per jaar extra nodig is. De politieke wil lijkt aanwezig en het totale project zal waarschijnlijk in een tijdbestek van ruim vijftien jaar worden uitgevoerd.

De singels liggen al sinds 1619 om het historische centrum en het idee om langs alle singels bomen te plaatsen is al oud. In de jaren '70 van de vorige eeuw, werd het plan opnieuw gelanceerd. Wel werden er toen stukken groen aangelegd, maar het werd nog geen doorlopend park. In 2011 ontwikkelde de gemeente Leiden opnieuw een visie op de singels, dankzij het burgerinitiatief Stadslab. Oprichter Jeroen Maters, de bedenker van het plan voor het langste, mooiste en spannendste park van Nederland, namelijk 6,3 kilometer, richtte met een paar mensen van Stadslab en enkele anderen de Stichting Vrienden van het Singelpark op. Zij zorgden dat de gemeente Leiden geïnteresseerd raakte. Met behoud van bestaande historische plekken als de Hortus en de begraafplaatsen, moet er voor wandelaars, fietsers en bootjes een ononderbroken park ontstaan. De Stichting probeert haar vrijwilligers enthousiast te houden en leden te werven.

Onze buurt, de Put in de oude Morsch, ligt aan dit Singelpark. Rond de molen zal in de plannen meer groen komen, de oevers zullen gevarieerder beplant worden, en er zullen misschien visplekjes worden gecreëerd. Het begin is er. De eerste kweektuin is een feit. Het gaat om een tuin waarin stekjes worden geplant die in het Singelpark kunnen worden uitgezet. Hij ligt bij de Morssingel, langs het spoor op het braakliggende terrein naast Leiden CS en tegenover het IBIS-hotel. Het terrein is 2000 m² en moet aan het stationsgebied een mooie, groene uitstraling geven. Een project waar Conny Broeyer en vele vrijwilligers zich inzetten.

Het bord bij de kweektuin

Conny Broeyer is, naast een volledige en drukke baan bij verschillende ministeries, al sinds eind jaren zeventig actief in Leiden. Ze zette zich vanuit bestuursfuncties in voor de kinderopvang in Leiden, het LVC, de speeltuinen en nog veel meer. Van 2002 tot 2010 was Conny lid van de gemeenteraad voor de Partij van de Arbeid, na eerst vier jaar voorzitter van het afdelingsbestuur te zijn geweest. Nadat ze het raadslidmaatschap had neergelegd, kreeg ze tijd en ruimte voor andere klussen. Omdat ze altijd graag iets voor Leiden deed, stortte ze zich nu in het Singelpark, waar zij de onderwerpen Participatie en Publiek Beheer onder zich kreeg.

Haar taak is om zoveel mogelijk mensen te betrekken bij de ideeën voor en de aanleg en het beheer van het park. Vorig jaar organiseerde zij met de vriendenorganisatie een aantal inspraaksessies tijdens de tentoonstelling van de ontwerpen in de tuin van het Museum van Volkenkunde. Daaruit is de keuze van het ontwerp van Lola Landscape Architects uit Rotterdam en Studio Karst uit Zwitserland voortgekomen. Nu heeft de kweektuin langs het spoor haar volle aandacht. Een stuk grond waar planten voor het Singelpark worden gekweekt. Conny ontwikkelt en beheert deze eerste kweektuin met een kerngroep van acht mensen. Nu er een deskundige coördinator van de tuinactiviteiten bij is gekomen, is tijd vrij om op nieuwe plekken initiatieven op te zetten.

Nadat de gemeente de plaats voor de tuin had toegewezen en de subsidie van Fonds 1818 en het Druckerfonds binnen was, kon de aanleg beginnen. Conny vertelt er enthousiast over. Het doel van de kweektuin is het ontwikkelen van een unieke verzameling van bijzondere soorten en bovendien een tuin die er aantrekkelijk uitziet, maar alles is welkom. Het leuke is dat iedereen stekjes kan komen brengen met een verhaal. De Hortus heeft een steenpeer geschonken, een ander de vrouwenmantel die eromheen is geplaatst. De Japanse duizendknop mag niet teveel gaan woekeren. Er staan veel struiken met eetbare vruchten als aalbessen, bramen, frambozen en aardbeien. De grond is hard en moeilijk te bewerken, maar deze winter zal hij afgedekt worden met karton en houtsnippers. Daaronder moeten de wormen vervolgens hun werk doen, zodat de aarde luchtiger wordt. Meer dan honderd mensen, uit heel Leiden en omgeving, kwamen al met stekjes, planten en bomen, en telkens hoorde daar een verhaal bij: een verhuizing naar een huis zonder tuin, planten uit de tuin van een overleden moeder, planten die te groot zijn geworden.

Conny doet veel botanische kennis en handige tips op. Zo bleek de Indische kapokboom, die een vrouw uit Sicilië had meegenomen, wel decoratief, maar niet winterhard te zijn. Er wordt nu gezocht naar een grote serre waarin hij kan overwinteren. Mensen komen niet alleen planten brengen, ze komen ook om in de tuin te werken. Vaak gaat het om gepensioneerden die het gezellig vinden iets met anderen te doen, zoals een man die ooit in de beheercommissie van de Keukenhof zat, maar ook om scholieren.

Conny Broeyer, rechts, bij de kweektuin

Met praktijkschool Het Waterland en het agrarische Welland College wordt een samenwerking ontwikkeld, zodat leerlingen klusjes kunnen komen doen. De Vrije School Mareland heeft niet alleen bomen geschonken, maar ook een plantvak geadopteerd. Een man uit de Oekraïne meldde zich omdat hij vanuit het LUMC uitzicht had op de tuin en de gezelligheid daar. Er wordt hard gewerkt, maar er zijn ook pauzes met een kopje koffie en een koekje. Het onderhoud, vooral het besproeien van de plantvakken, is heel veel werk. De kerngroep werkt volgens een rooster, maar in de praktijk is in de warme zomermaanden veel op Conny neergekomen. Er is weliswaar een aggregaat aangebracht, maar het duurt een uur voordat die is aangesloten. Dan maar met het emmertje, maar ook dan duurt het watergeven minstens drie kwartier. De inspanning heeft resultaat opgeleverd. De planten groeien voorspoedig en in korte tijd is er al een echte tuin ontstaan.

Iedere zaterdag tussen 10.00 en 12.00 uur kunnen mensen planten brengen, kennis maken met leden van de kerngroep en zich aanmelden. Vooral de periode tussen eind oktober en eind november is geschikt om stekken te brengen. Iedere derde zaterdag van de maand vanaf 14.00 uur is er een klusmiddag. De eerstvolgende zaterdag is dus 19 oktober. Ook dan is iedereen welkom om kennis te maken en een helpende hand uit te steken. Op zaterdag 9 november is er een boomplantdag, waarop bomen kunnen worden ingebracht en/of geplant. Lezers van dit stuk die willen meewerken aan of meedenken over de kweektuin of over het parkje

bij molen de Put, kunnen een e-mail sturen aan

Conny Broeyer, kweektuin@singelpark.nl.

Een vreemd schilderij van de Oude Morsch

Frits van der Mark

Alweer een paar jaar geleden kwam ik in de beeldcollectie van het onvolprezen Regionaal Archief Leiden een afbeelding van een schilderij tegen. Op dit schilderij was aan de linkerkant duidelijk de Morspoort met ernaast het wachtgebouw te herkennen, gezien vanuit de stad. Rechts stonden twee grote stellingmolens en een soort boerderij afgebeeld. Het geheel had een vredige en landelijke uitstraling. Zag dit deel van onze buurt er vroeger zo uit? Kort geleden herinnerde ik me het schilderij weer en besloot ik van deze vraag werk te maken.

Omdat ik wist dat het schilderij in het bezit is van Museum De Lakenhal waren de beschikbare gegevens erover snel in handen (dank nog Dorothea Cordess!). Het gaat om een werk dat in 1861 door Theodorus Johannes Haan (Leiden 1832 - Oegstgeest 1889) werd geschilderd. In de catalogus van schilderijen van De Lakenhal wordt over dit jaartal het volgende opgemerkt: *De datering berust op een mondelinge overlevering, maar is aannemelijk, gelet op kostuums en dergelijke. De datering 1861 zou verloren zijn gegaan bij de schoonmaak in 1950.*

De beschrijving van het schilderij geeft verder aan: *Links van het, door een wit hek gemarkeerde midden, staat de Morspoort met links gebouwen van Morspoortkazerne, met name drie woningen voor gehuwde beroepsmilitairen. Aardig om te weten dat wat wij nu het 'Wachtgebouw' noemen, in die tijd dus als woonruimte voor gezinnen van beroepsmilitairen werd gebruikt. Ook alle op het schilderij afgebeelde mensen worden beschreven: voor de woningen staan twee officieren, twee vrouwen met ieder een kind alsmede een man met een mand op de rug. Een heer staat voor een rechts tegen de poort aangebrachte waterplaats. Opnieuw een aardig detail hier, de Morspoort was blijkbaar voorzien van een urinoir!*

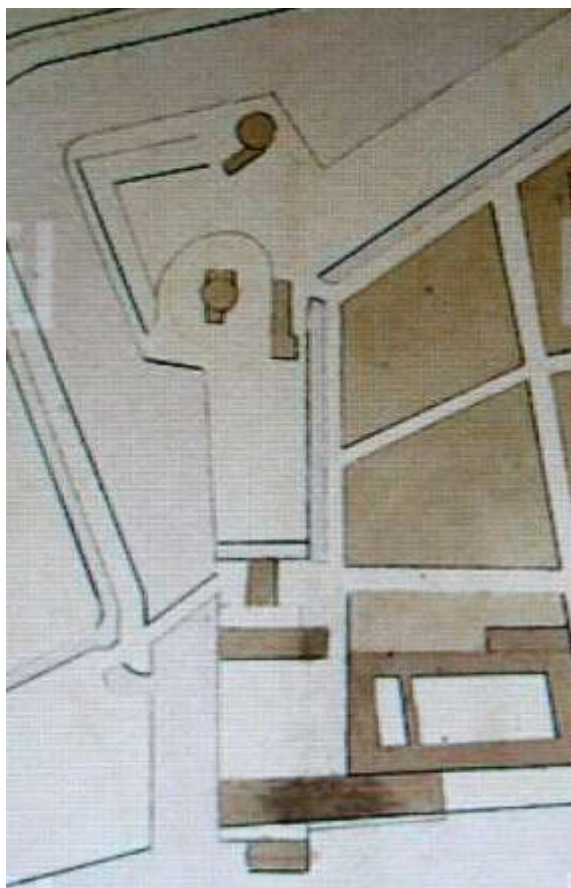
De drie figuren op het rechter deel van het schilderij worden als volgt beschreven: *Een man met een zak op de rug loopt naar rechts waar een vrouw bezig is met de was en een andere vrouw een turfschuit staat te lossen. Over de bebouwing die hier te zien is geeft de omschrijving weinig details: Rechts twee molens met huisjes ervoor. Helemaal rechts een bruggetje over de Binnenvestgracht.*

Stadsgezicht van d'Oude Morsch door Theodorus Johannes Haan (1861), Museum De Lakenhal

Werkelijkheid of fantasie?

In hoeverre was het beeld dat de jeugdige Theodorus Johannes in 1861 schilderde ook werkelijkheid? Zijn stadsgezicht ziet er wel erg landelijk uit, maar misschien was het op deze plek in de Oude Morsch nog wel zo. In grote lijnen kan dat nagegaan worden aan de hand van stadsplattegronden uit die tijd, bijvoorbeeld een schetsmatige kaart uit circa 1860. Op een detail van deze kaart zien we helemaal onderaan een deel van het Galgewater en links de contouren van de Morssingel.

Lithografie naar de plattegrond van Leiden, 1860

De Morschpoortkazerne die uit 1815 stamt, staat als donkere blokken afgebeeld. Direct onder de Morschpoort is op de kaart het wachtgebouw te zien. Het door Haan geschilderde onderkomen voor gezinnen van beroepsmilitairen is niet veel veranderd en ziet er nog altijd hetzelfde uit.

Interessant is te zien dat op het schilderij al het verkeer nog via de poort gaat en dat de Binnenvestgracht vóór de poort in de richting van het Galgewater is verdwenen. In het supplement van het Straatnamenboek van G.L. Driessen staat dat dit deel van de Binnenvestgracht omstreeks circa 1854 werd gedempt.

Voorts is op het schilderij het water te zien dat langs de noordzijde (rechterkant) van de Morspoort loopt tussen de Morssingel en de Binnenvestgracht. Ook op het plattegrondje van 1860 is deze verbinding terug te zien. Het graven van deze verbinding na het dempen van het grachtje tussen Morsstraat en Galgewater zal niet alleen gedaan zijn om het water voor kleine boten toegankelijk te houden. In die tijd kwamen immers alle rioleringen van de huizen nog op het open water uit. Enige doorstroming van het grachtje was dus niet overbodig, maar je kunt je afvragen of het, zoals op het schilderij te zien is, verstandig was om er de was in te spoelen. In ieder geval is de geschilderde voorstelling van het water, inclusief het bruggetje uiterst rechts over de Binnenvestgracht in overeenstemming met de situatie van rond 1860.

Het stadsgezicht van Haan, detail linksonder

De twee geschilderde molens laten zich gemakkelijk plaatsen. Op de stadswal tussen de Mors- en Rijnsburgerpoort stonden van oudsher twee molens die ook op het kaartje zijn ingetekend. Het waren de Bul en de Eendragt, twee grote stenen stellingmolens, goed vergelijkbaar met de molen de Valk die de tand des tijds wel heeft doorstaan. Ook hier blijkt de weergave van onze schilder dus juist te zijn.

Blijft nog over het boerderijachtige huis. Het zal het pand zijn, dat op de plattegrond rechts van de meest zuidelijk gelegen molen de Bul is ingetekend; vermoedelijk een molenaarswoning. Op een foto uit circa 1870, die vanaf de Morspoortbrug is genomen, staat het pas gebouwde Academisch Ziekenhuis. Het is nog niet in gebruik, er zit nog geen glas in de ramen. Ten behoeve van de bouw van het ziekenhuis werden de twee molens in 1862 en 1865 gesloopt.

Aanzicht van het nieuwe ziekenhuis vanaf de Morsbrug, RAL circa 1870. Op de voorgrond de molenaarswoning met bijgebouwtje

Blijkbaar bleef de molenaarswoning langer staan. Opvallend is de grote gelijkenis tussen het geschilderde en gefotografeerde huis en bijgebouwtje.

De eindconclusie is dat schilder Theodorus Johannes Haan geheel naar de werkelijkheid heeft geschilderd. Voor zo ver het op deze manier te controleren is, heeft hij geen zaken verzonnen of weggelaten.

Het stadsgezicht van Haan, detail rechtsonder

Het hier besproken schilderij bevindt zich op dit moment in het depot van Museum De Lakenhal. Hopelijk zal het origineel in de toekomst, na restauratie en uitbreiding van het museum, in het echt te zien zijn.

Bronnen:

- Catalogus van de schilderijen, prenten en tekeningen 1983, p. 154. Museum De Lakenhal

- Lithografie naar de plattegrond van Leiden op naam van S. van der Paauw, bijgewerkt tot 1860

- Leidsche Straatnamen historisch toegelicht, Eerste Supplement Leiden 1939. Leiden 1929, G.L. Driessen

Project historische winkelpuien: Steenstraat 25

Frits van der Mark

De voorlopig laatste aflevering in deze serie gaat over Steenstaat 25, waar sinds een aantal jaren het Surinaamse Roti Huis is gevestigd. Het is een klein pand waarvan er in deze straat meerdere voorkomen en die veelal door de horeca worden gebruikt. Het bleek mogelijk de winkelpui van dit pand de uitstraling te geven van ruim 50 jaar geleden.

Het oudste beeld van de winkelpui is terug te vinden op tekeningen van een aanvraag voor een vergunning uit 1934 ten behoeve van het wijzigen van de kapverdieping. Hierop staat een winkelpui met twee pilasters (rechthoekige muurverstevigingen) en een hoge puilijst. De ingang van de winkel is aan de rechterkant en ernaast is een groot etalagekozijn op een plint. Op foto's uit 1952 is te zien dat de pilasters van de winkelpui zijn voorzien van natuurstenen kapitelen (bovenstukken) en basementen (verdikte voetstukken).

Steenstraat 25, dankzij de reclametekst 'MENKEN YS' is de holle puilijst goed te zien. Zie ook de prachtige neon reclame erboven.

De pilasters zijn bekleed met keramische tegels die passen bij versieringen van de kapitelen. In 1952 wordt de pui aangepast ten behoeve van een automatiek. Er komt een houten pui met bovenlichten en vier openslaande deuren zodat er over de volle breedte van het pand een vrije inloop ontstaat. De pilasters en uitkragende puilijst blijven gehandhaafd. Rond 1970 wordt het houten kozijn vervangen en komen er dubbele deuren en vaste zijlichten. In die periode werd er in de winkel Menken ijs verkocht. Vervolgens komt er in 1999 een enkele toegang links en een groot etalageraam.

Als in 2008 de winkelpui van Steenstraat 25 ten behoeve van het winkelpui renovatieproject wordt onderzocht blijkt dat de pilasters en de plint zijn voorzien van tegels. Boven de pui is een uitklapbare zonwering aangebracht en een grote lichtreclame (fig.2). Na onderzoek wordt duidelijk dat de originele pilasters en de natuurstenen kapitelen achter de lichtbak nog steeds aanwezig zijn. Op basis van historische foto's blijkt het mogelijk om de bekleding van de pilasters te reconstrueren, bijvoorbeeld het patroon links ter hoogte van het bovenlicht.

Aan onderdelen van de originele pui omlijsting wordt hoge historische waarde toegekend. Dit geldt met name voor de natuurstenen kapitelen en de uitkragende puilijst. De huidige indeling en kleurgebruik hebben geen historische waarde. Uitgangspunt voor de opwaardering is de indeling van vóór 1952; een enkele toegang met een etalageraam. Een verhoging van de plint tot een lage borstwering resulteert in een beter beeld van de winkelpui. Met het glas in de deur op dezelfde hoogte wordt dit beeld versterkt.

Na een aanloop van ten minste vier jaar wordt de winkelpui van Steenstraat 25 aangepakt. De opzichtige lichtbak met de schreeuwende kleuren rood en geel verdwijnt. De pilasters worden gestript van de bruine tegels en voorzien van nieuwe met het motief van ruim 50 jaar terug. De natuurstenen basementen en kapitelen worden opgeknapt, een nieuw kozijn en een hogere natuurstenen borstwering worden geplaatst. Het resultaat mag gezien worden, een rustige aanblik waar de bijzondere puilijst direct in het oog springt. Inmiddels is juist aan deze kant van de Steenstraat een groot deel van de winkelpuien opgeknapt of zijn de reclame uitingen tot aanvaardbare afmetingen teruggebracht.

Steenstraat 25 na de renovatie, fig. 2

Gesteld kan worden dat het project 'Historische Winkelpuien' prima is geslaagd. Een bewijs daarvan is dat het eerste rood/witte bordje 'Gemeentelijk Monument' op een van de panden is verschenen. Intrigerend blijft nog het bordje met de letters JB (initialen?), dat op de daklijst van Steenstraat 25 is aangebracht. Wie weet daar meer over?

Met dank aan Wim de Wolf, ambtenaar bij de Gemeente Leiden, belast met de begeleiding van het project historisch winkelpuien.

Na de renovatie: de gekrulde puilijst met kapitelen en tegelpatroon op de pilasters. Het ornament in het onderste deel van het kapiteel komt subtiel terug aan de zijkant bovenin.

Van de bestuurstafel

Martin Boon

Voor de drie oktoberviering van dit jaar hebben we samen met de SHHL (Stichting Historische Haven Leiden) een programma gemaakt dat completer is dan dat van vorig jaar. Een brief met een uitnodiging, het programma alsook met een antwoordstrook om mee te helpen, een marktkraam te huren of deel te nemen aan de hutspotmaaltijd (zowel actief als passief!) komt binnenkort in de brievenbus. De antwoordstrook zien we graag retour.

U kunt zich niet alleen opgeven om de helpende hand te bieden bij de 3 oktoberactiviteiten, u kunt zich ook bezighouden met de kweektuin voor het Singelpark of als u zin hebt om lid te worden van het bestuur. We zoeken in ieder geval op korte termijn een nieuwe secretaris. Opgeven kan via info@deoudemorsch.nl.

Op 11 juni was er een info-avond mbt de komst van De Binnenvest naar het marechausseegebouw aan de Morsweg. De sfeer was positief. De Binnenvest wil graag een goede buur zijn. Ook kunnen mensen/groepen uit de buurt gebruik maken van de vergaderruimten in de Binnenvest. Er is een contactpersoon voor vragen, klachten en opmerkingen.

Het verlies van de negen parkeerplaatsen naast de Morspoort lijken gecompenseerd te gaan worden in de Morspoortgarage (raadsvoorstel). Het bestuur heeft de gemeente een brief geschreven om ook de eerder verloren gegane parkeerplaatsen te compenseren.

De plannen mbt de Beestenmarkt-Terrassenplein zitten nog in de besluitvorming. Het bestuur gaat contact opnemen met de ondernemersvereniging van de Beestenmarkt en zal door de gemeente op de hoogte gehouden worden.

Na de zomer gaat er begonnen worden met het plaatsen van ondergrondse vuilcontainers in de binnenstad. Dit gebeurt per wijk en er wordt begonnen met de Pieters- en Academiewijk. Voorafgaand aan de werkzaamheden zal er (ook per wijk) een informatieavond plaatsvinden.

De gemeente heeft aangegeven op korte termijn geen geld te hebben voor het opknappen van de verbindingswegen, o.a. de Morsstraat. Het bestuur gaat onderzoeken in hoeverre er een snelle oplossing is voor het fietsenprobleem.

Volgende bestuursvergadering: 31 oktober 20.30 uur, Kort Galgewater 16. Gaarne aanmelden via info@deoudemorsch.nl of via de bestuursleden.

Buurtvereniging 'De Put in de Oude Morsch'

De buurtvereniging behartigt de belangen van de bewoners van de buurt 'De Oude Morsch'. Zij gaat discussies aan met de gemeente over o.a. het parkeerbeleid, (geluid)overlast, gemeentelijk welzijnsbeleid, herbestrating, groenvoorziening, verkeer en veiligheid.

De buurt 'De Oude Morsch' beslaat het gebied tussen de Nieuwe Beestenmarkt, Rijnsburgersingel, Morssingel en het Kort Galgewater.

Voor nieuws over de buurt kunt u naast de buurtkrant eveneens online terecht via www.deoudemorsch.nl.

Bestuur van de Vereniging 'De Put in de Oude Morsch'

John Marks	voorzitter	jmarks@planet.nl
Martin Boon	secretaris	mjcboon@casema.nl
Nel Hansen	penningmeester	nel.hansen@planet.nl
John Coenraad	lid	john.coenraad@tiscali.nl
Martijn Hoogeland	lid	maru1883@gmail.com

Het bestuur van de buurtvereniging vergadert regelmatig. Iedereen is welkom om een vergadering bij te wonen. Mail voor actuele data met Martin of Nel.

Lidmaatschap

Wilt u lid worden van de buurtvereniging? Dit kan voor 7 euro per jaar. U krijgt bij lidmaatschap een gratis drankje tijdens iedere buurtborrel. Meld je aan via info@deoudemorsch.nl.

BAR SPAANS RESTAURANT

LA PLANCHA

Morsstraat 55, 2312 BL Leiden tel./ fax 071 - 5134262

www.biercafe.nl

LEMMYS Bier-Café

Morsstraat 24 Leiden
071-512 64 02

**Hét Bier-
& Whiskycafé
van Leiden!**

**70 soorten bier op de fles, 50 soorten whisky,
7 dagen in de week geopend vanaf 17.00,
mogelijkheden voor Bierproeverijen & Borrels!**

**HUUR
MIJ!**

AutoRent

supershortlease.nl

www.huurmij.nl

Drive
CarSharing

Sint Aagtenstraat 14 • 2312 CB Leiden • T 071 - 513 47 00

MAN VERMIST!

**Als heer terug gevonden bij
"HERENKAPSALON JOS"**

1e Binnenvestgracht 29
Tel. 071 - 513 22 02

Dinsdags zonder afspraak.
Tevens deze dag 65+ korting.

**ER IS MAAR ÉÉN MAKELAAR
DIE UW WIJK ECHT GOED KENT...**
(en niet alleen maar omdat hij er zelf ook woont!)

LEK®

makelaars & taxateurs

HAAGWEG 4-E17 071 - 5138000

Chocolaterie Leonidas in Leiden

Aan de Kapelstraat van Leiden op nummer 1 vindt u onze Leonidas chocolaterie. Wij verkopen over de 100 soorten bonbons. Ook kunt u hier terecht voor vele cadeau-ideeën. Met het ruime assortiment glaswerk en porselein als verpakking kunnen we al uw wensen op chocolade gebied verzorgen.

Bij inlevering van 100 euro aan kassabonnen ontvangt u van ons twee High-Tea bonnen voor Lunchroom Leonidas in Delft.

Daarnaast wordt met Sinterklaas en Kerst ons assortiment uitgebreid, en vindt u bij ons allerlei Sinterklaas- en Kerstcadeaus.

Onze openingstijden zijn:

Ma. t/m Vr.: 10.00 - 18.00

Do.: 10.00 - 20.00

Za.: 10.00 - 17.00

Zo.: 13.00 - 17.00

Telefoon: 071 - 5142689

ONNO INNEMEE

Première Leidse Schouwburg

21 oktober 2013

Kaarten via www.stadspodia.nl

TOWI

Al 40 jaar toonaangevend op het gebied van teken-, kunstschilders-, grafische en hobby materialen.

TOWI

Morsstraat 22, 2312 BM Leiden

Tel. 071-5133972

Bloemenboot "De Watertuin"
gelegen hartje stad Leiden.

Voor elke stijl een juist boeket!

Blauwpoortsbrug

Tel. 071-5127592